

# Räddningsplankan

En webbtidning för erfarenhetsutbyte inom området skydd mot olyckor utgiven av RäddSam F



RäddSam F är ett samarbetsorgan för 13 kommuner i Jönköpings län och Ydre kommun i Östergötlands län samt SOS Alarm.

## Vattenlivräddning

För oss i RäddsamF har det nu tagits fram förslag på nya instruktioner och rutiner vid vattenlivräddning. Läs mer om detta på

SIDAN 12



## Trafikolycka med fyra lastbilar

Vid räddningsarbetet efter en trafikolycka kom en av lastbilarna av okänd anledning i rullning. Detta hade kunnat få stora konsekvenser om det till exempel hade funnits fastklämda människor eller om räddningspersonalen hade stått på fel plats.



SIDAN 3

## Brandutredning efter brand i Gisleparken

Installationer av strömbrytare eller dimmers utan att ta hänsyn till leverantörens föreskrifter kan leda till obehagliga överraskningar. Brandtillbudet i Gisleparken är ett exempel på hur flera samverkande faktorer kan ge upphov till brand.



SIDAN 6-7

**Ledaren**  
SIDAN 2

**Olycksutredningar**  
SIDAN 4-5

**Kontaminering av personal**  
SIDAN 8

**Nya rutiner för vattenlivräddning**  
SIDAN 12

**Taktikolyckor med automatväxlade lastbilar**  
SIDAN 3

**Brandutredning Gisleparken**  
SIDAN 6-7

**Värderingar för Räddsam F i praktisk tillämpning**  
SIDAN 10

# Ledare

Nu är sommaren här och med den semestern, som gör att vi kan koppla av och ladda batterierna så att vi kommer stärkta tillbaka för att göra Jönköpings län tryggare och säkrare.

## Utveckling

Det har hänt en del inom räddningstjänstområdet de senaste åren och jag anser att vi stärkt räddningstjänstens position i den kommunala organisationen.

Det har vi gjort genom att utöka vårt ansvarsområde till att inte bara gälla det som är kopplat till operativa insatser inom brand och räddning. Vi har ju alltid på något sätt arbetat förebyggande men i det breddade uppdraget har vi tagit ett helt annat ansvar för det totala säkerhetsarbetet i kommunen än tidigare. Detta kan se olika ut i kommunerna beroende på kommunstorlek och lokal organisation. Risk- och krishantering, brottsförebyggande, suicidförebyggande, vattensäkerhet, trafiksäkerhet är exempel på områden där den kommunala räddningstjänsten arbetar tillsammans med övriga kommunala förvaltningar och avdelningar.

Detta arbete får inte påverka den operativa förmågan, för allmänheten ska kunna lita på att man får professionell hjälp när något händer. För att lyckas i detta arbete så är vi beroende av att samverka och det är vi bra på i Jönköpings

län. Sedan länge samverkar vi inom RäddSam F och F Samverkan. Detta arbete kan och kommer att utvecklas ytterligare i framtiden. Ett exempel på denna utveckling är befattningen inre befäl som startats upp under 2012, men för att alla ska kunna gå med i denna funktion måste nog hela ledningsstrukturen ses över.

Även det virtuella räddningskontoret är ett bra exempel på samverkan. Vi kan inte ha all kompetens i varje kommunal räddningstjänst. Genom att "köpa" tjänster från kontoret kan vi handlägga olika frågor på ett likvärdigt sätt i kommunerna vilket ökar trovärdigheten.

## Framtid

I min kristallkula kan jag se att den kommunala räddningstjänsten i framtiden får ett ökat ansvar i säkerhetsarbetet. Att vara brandman i framtiden kommer att bli ett än mer utåtriktat arbete än vad det är idag. Förutom de fysiska kraven kommer det att ställas andra kompetenskrav vid rekrytering. Brandmannen blir en viktig kugge i kommunens säkerhetsarbete.

## Lokal samverkan

I Tranås är vi sedan 2008 sambos inte bara med Landstingets ambulans utan även med Polisen och detta har inneburit många positiva saker, exempelvis spontana möten i vardagen men vi har även kunnat starta upp ett snabbt sam-

arbete rent operativt då vi funnits i samma hus.

Denna samverkan kan utvecklas ännu mer i framtiden. Betänkandet om framtida polisorganisation som Polisorganisationskommittén arbetat fram, där man föreslår att Polisen SKA arbeta mer lokalt, ger kommunerna en möjlighet att bli mer aktiva i det brottsförebyggande arbetet och där bör räddningstjänsten vara en given aktör.

Ha en riktigt skön sommar. Besök gärna Tranås och sjön Sommen som är en pärla på Högländet!



**BERTIL FÅNG**  
RÄDDNINGSCHEF  
TRANÅS & YDRE KOMMUN

## Trafikolyckor med automatväxlade lastbilar

Den 22 maj inträffade en trafikolycka på E4:an strax söder om Jönköping i höjd med Råslätt.

Det var fyra stycken lastbilar som var inblandade i olyckan som troligtvis orsakades av att den ena lastbilen hade tvärbromsat för att väja för skräp på vägen. En lastbil som låg precis bakom hann inte bromsa och körde då in i framförvarande lastbil. Ytterligare två lastbilar körde därefter in i lastbilarna framför.

### Räddningsarbetet

Vid räddningsarbetet kom en av lastbilarna av okänd anledning i rullning. Detta hade kunnat få stora konsekvenser om det till exempel hade funnits fastklämda människor eller om räddningspersonalen hade stått illa till. För att ta reda på hur det kunde hända undersöktes därför lastbilen av Finnvedens lastvagnar.



### Resultatet av undersökningen

Svaret blev att när tändningen stängs av i drivveläge (D=körläge) så kopplas växeln automatiskt ur och hamnar i neutraläge. Om handbromsen då inte är ilagd så kan alltså lastbilen börja rulla av sig själv.

### Erfarenheter

Vid trafikolyckor där lastbilen är automatväxlad (lastbilar har generellt alltid automatväxel) är det viktigt att alltid se till att handbromsen är ilagd. Om detta inte går måste hjulen säkras genom att sätta dit kilar vid samtliga hjul.



Vid alla trafikolyckor ska det finnas en säkerhetsman för att se till att all personal på plats inte utsätts för onödiga risker vid räddnings- eller bärgningsarbetet.

**KJELL-ÅKE ROMFORS**  
BRANDMÄSTARE  
JÖNKÖPINGS KOMMUN

## Grupp för experter i explosiva varor inom RäddsamF

Sedan 1 September 2010 gäller den nya lagen lag (2010:1011) om brandfarliga och explosiva varor. En av ändringarna som kom med införandet av den nya lagen var att tillståndshandlingen av explosiva varor flyttades från polisen till kommunerna. Då detta område till stor del är nytt för de flesta kommuner och räddningstjänster är kunskapen inom föreskrifter och regler begränsad. Eftersom tillståndsansökningarna för explosiva varor, utöver fyr-

verkerier, inte är särskilt många till antalet, kan det tyckas orimligt att varje kommun ska inneha den kunskap som behövs för att hantera tillstånden.

### Nystartad expertgrupp

I RäddsamF togs beslut om att starta en grupp för experter i explosiva varor. Syftet med gruppen är att få en likartad hantering av tillstånd över hela länet samt att kunna hålla en hög kompetens inom området. Gruppens uppgifter är att:

- Vara de huvudsakliga handläggarna för komplicerade ärenden rörande tillståndshandling av explosiva varor inom RäddsamF.
- Vara länets övriga tillståndshandläggare och tillsynsförare behjälpliga i frågor kring explosiva varor.
- Vara länets operativa funktioner be-

hjälpliga i förebyggande frågor kring explosiva varor. Exempel härpå är att skriva övningspm. Detta betyder att vid ett tillståndsärende i en kommun inom RäddsamF kan kontakt tas med någon ur gruppen som då kan handlägga ärendet, företrädesvis den som arbetar i regionen, men naturligtvis finns alla behjälpliga.

### Gruppen består av

Niklas Andersson, Värnamo  
Rasmus Frid, Högländets Räddningstjänstförbund  
Christoffer Hultqvist, Jönköping

**CHRISTOFFER HULTQVIST**  
BRANDINGENJÖR  
JÖNKÖPINGS KOMMUN



# Olycksutredningar

Tisdagen den 12 juni genomfördes ett seminarium för olycksutredningar vid Räddningstjänsten i Jönköpings kommun. Seminariet ordnades av MSB:s samordnare för olycksutredningar, Gert Lönnqvist och vände sig till olycksutredare inom Jönköpings län. Tolv personer från länet deltog vid seminariet.

Programmet inleddes med att Gert Lönnqvist redovisade vad uppdraget som olyckssamordnare innebär. Samordnaren ska vara MSB:s kontaktperson inom Jönköpings och Östergötlands län. Han ska bland annat verka för att olycksutredningar sker, att seminarier anordnas samt i övrigt kunna fungera som stöd för kommuner i utredningsarbetet samt verka för att kontaktnät med andra aktörer inom myndigheter och organisationer skapas.

## Sakkunnigutlåtanden

Brandingenjör Fredric Jonsson gav därefter en redogörelse för den uppdatering som skett av SKL:s rapport 2004:01 "Sakkunnigutlåtande till polis, åklagare och domstol beträffande brand- och rökspridning". Fredric har ingått som sakkunnig i den arbetsgrupp som hanterat frågan. Han poängterar att en viss förändring skett i den nya manualen. Bedömning ska ske utifrån gjorda iakttagelser och inhämtat material om den aktuella branden samt utifrån den sakkunniges kunskaper och erfarenheter om brands uppkomst, spridning och förlopp. Denne ska också göra en bedömning om riskerna för fortsatt brand- och rökspridning om branden inte släckts eller sloknat. Utlåtanden bör alltid föregås av en besiktning av platsen av den sakkunnige. För att kunna få tillträde till platsen efter det att polisens avspärrning hävts måste alltid ett beslut om husrannsakan ske inför besöket (utfärdas av förundersökningsledaren). Kommunerna bör utarbeta rutiner och delegationsordning för vem i organisationen som får skriva sådana



Länets olycksutredare lyssnar koncentrerat till en av dagens föreläsningar.

yttranden. Dessa yttranden bör alltid kvalitetsgranskas av annan sakkunnig person.

## Nytan av utredningar, nationellt och lokalt

Mattias Strömngren, MSB, avdelning för utredning och lärande gästade seminariet för att informera om hur erfarenheter från olycksutredningar tas tillvara ur det nationella och lokala perspektivet.



Mattias Strömngren, MSB berättar hur erfarenheter från olycksutredningar tas tillvara.

För att få en god kunskap om orsaker och påverkansfaktorer vid dödsbränder ska alla sådana så fort som möjligt inrapporteras till MSB på en särskild blankett. Blankett och manual kan hämtas via MSB:s hemsida.

## Manual för olycksutredningar

För att underlätta insamlandet av faktauppgifter vid olyckor pågår ett arbete att skapa manualer som kan användas av olycksutredare. Mattias presenterade en manual som kan användas vid trafikolyckor. Dokumentet innehåller flera delar bland annat vägledning, checklista för dattainsamling, blankett för fältanteckningar samt rapportmall för utökad olycksutredning (nivå 3). Dokumentet kan laddas ner från MSB:s hemsida och får användas fritt av räddningspersonal.

## Samverkan vid utredningar, polismyndigheten

Tekniker Per Lilja, vid polismyndigheten i Jönköping gästade oss för att berätta om polisens ansvar vid brottsplatsundersökningar. Han betonade att samverkan fungerar mycket bra inom Jönköpings län. Bland annat diskuterades räddningstjänstens ansvar vid beträdande av platser som är avspärrade enligt brottsbalken (polisens blå/vita band). Generellt sett är platsen avspärrad även för brandpersonal. Här betonades att LKC alltid ska underrättas om akut behov uppstår att utföra räddningsarbete innanför sådan avspärrning. Därefter togs en fråga upp som kan leda till allvariga fel vid hantering av brottsrubricering. Vid en brand/olycksplats kan det ibland hända att polispatrull frågar brandpersonal om det funnits fara för att bran-

fortsättnings på sid. 5

den skulle kunnat sprida sig. Om brandpersonal svarar att sådan risk ej förelegat upprättas ibland ingen anmälan om brottsmisstanke, vilket i förlängningen kan innebära att teknisk undersökning uteblir och att ett eventuellt brott ej lagförs.

### Vad är då problemet?

Polispatrullen ser ibland all brandpersonal som sakkunniga i brandfrågor och ställer därför frågor om spridningsrisk till första bästa person i brandkläder. Den som uttalar sig i frågor om spridningsrisk måste inte bara ha mandat att göra detta, han måste även ha rätt kompetens och kunskap om vad ett sådant yttrande innefattar.

Brandpersonal i allmänhet ska aldrig uttala sig om spridningsrisk.

Räddningsledaren ska, om han uttalar sig, beakta att spridningsrisk ska bedömas utifrån vad som skulle kunna ha hänt om ingen räddningsinsats skett.

Undertecknad vill passa på att rikta ett stort tack till alla föredragshållare samt till räddningstjänsten i Jönköping och Karina Strand som höll i det praktiska kring arrangemanget.

**GERT LÖNNQVIST**

SAMORDNARE OLYCKSUTREDNINGAR MSB  
VÄRNAMO KOMMUN

### Erfarenheter under seminariet

**Brand i hyresfastighet, Prästgårdsliden Mjölby.**

Gert Lönnqvist redovisade resultatet av den tragiska dödsbrand som i våras inträffade vid Prästgårdsliden i Mjölby. Vid branden, som startade i en större lägenhet, förolyckades ett barn. Brandspridningen blev mycket omfattande och räddningstjänsten ställdes inför en mycket komplicerad räddningsinsats. Branden spreds sekundärt utvändigt över stora delar av byggnaden beroende på att inglasade balkonger var rikligt möblerade samt att fasaderna isolerats med cellplast. En mycket grundlig olycksutredning har utförts av Räddningstjänsten i Mjölby och resultatet kommer att publiceras inom kort.

### Brand på Wallby Säteri

Brandingenjör Thomas Ljunggren redovisade erfarenheter från den omfattande brand som inträffade vid anläggningen i våras. Branden startade i en stallbyggnad och orsakades sannolikt av att aska från en flispanna dumpats på en gödselhög. Branden spreds snabbt till intilliggande byggnad. På grund

av stark vind (15-17 m/sek) spreds branden sekundärt till två byggnader som är belägna 170 meter från startbrandbyggnaden. En av dessa byggnader (byggd 1634) hade taktäckning av trä och skadades mycket svårt innan branden kunde släckas.

### Bussolycka Habo

Brandingenjör Fredric Johnsson redovisade erfarenheter från en svår bussolycka i Habokommun där två personer miste livet.

Olyckan orsakades av att en buss färdades norrut i ett stigningsfält och av okänd anledning kom över i mötande körfält. Bussen kolliderade då med en mötande lastbil vars släp orsakade svåra skador på bussen. 17 personer var redan ute ur bussen, alla oskadda, när räddningspersonalen kom till platsen. En låg kvar skadad i bussen och fick hjälpas ut.

Olyckan kan ha orsakats av sjukdom. Olycksplatsen har dubbla stigningsfält men saknar vajerräcken.

**GERT LÖNNQVIST**

SAMORDNARE OLYCKSUTREDNINGAR MSB  
VÄRNAMO KOMMUN

## En livräddande insats

Vad som skulle bli ett vanligt lunchbesök slutade med en livräddande insats. Ett snabbt agerande räddade förmodligen mannens liv.

Deltidsbrandmannen Björn Lidbrant, från Bankeryd, var i slutet av maj, på en weekendtur i Göteborg tillsammans med sin fru. Vid lunchtid går de in för att äta på en restaurang. Längre in i lokalen uppstår plötsligt ett tumult. Björn och hans fru uppfattar inte vad som händer, men de hör någon fråga efter adressen till restaurangen och ambulans. Björns fru säger till honom att gå fram och se efter vad det är som händer och om

han kan göra något. Björn går fram och ser en äldre man ligga halvvägs ner på golvet, dåligt kontaktbar.

### Kycklingben i halsen

Någon säger att mannen förmodligen har satt något i halsen. Björn och mannens fru får upp honom på fötter och Björn gör Heimlichs manöver. Han får upprepa manövern ytterligare ett par gånger innan mannen hostar till och får upp ett kycklingben. När mannen sedan har fria luftvägar lägger Björn honom i framstupa sidoläge. Han sitter med honom tills ambulansen är på plats och tar över. Mannen är så pass okej att han inte behöver följa med ambulansen.

Efteråt är Björn skakad men glad över att han har gjort en insats.

– Min fru sa åt mig att gå fram och se efter om jag kunde göra något,

säger han. Jag reagerade instinktivt och såg direkt vad jag behövde göra. Däremot kändes det annorlunda att agera alldeles ensam och inte ha mina arbetskamrater med mig, fortsätter han. Björn vill passa på att rikta ett tack till Ulf Lindeberg, ansvarig sjukvårdsinstruktör för deltidskåren i Jönköpings kommun. Genom enträget övande och genomgångar av hur man ska agera i nödsituationer så sitter det numer i ryggmärgen. – Det känns bra att veta att man har den kunskapen med sig, avslutar Björn.

**ANGELICA STIGSSON**  
JÖNKÖPINGS KOMMUN



# Brand i dimmer på Gisleparken

**Gislaved kommun**  
**7 januari 2012**

Några besökare på Gisleparken noterade att det luktade svagt av rök någonstans ifrån. En stund senare upptäcktes det att det rök och brann ifrån ett elektriskt apparatrum i cocktailbaren.

## Orsak till undersökning

Efter ett brandtillbud i Gisleparken, en större nöjes- och konferensanläggning i Gislaved, har utredaren fått i uppdrag av räddningsledare Johan Rönmark att klarlägga orsakerna till branden.

## Upplysningar om objektet

Gisleparken är en större nöjes- och konferensanläggning uppförd omkring 1970. Byggnaden omfattar två våningsplan (souterräng), inrymmande restaurangkök, konferenslokaler, dansrestaurang, barer och bowlinghall.

Lokalerna är klassade som samlingslokal med tillstånd för max 1 200 personer. Byggnaden är uppförd i trä och betong är utrustad med ett internt utrymningslarm. Vid brandens upptäckt vistades cirka 200 personer i lokalen.

## Upplysningar om branden

Besökande vid anläggningen hade under dagen känt en svag röklukt. Då man inte kunde lokalisera källan ringde man till kommunens fastighetsjour och informerade denne om problemet. Strax därefter upptäcktes rök och lågor från ett elektriskt apparatskåp i cocktailbaren. Man larmade SOS alarm via 112 samt inledde brandsläckning med hjälp av befintliga handbrandsläckare. Lokalerna utrymdes sedan i väntan på räddningstjänsten.

Larm till räddningstjänsten mottas klockan 15.34. Larmnivå 20.

Vid räddningstjänstens framkomst kl 15.42 är branden släckt

och lokalerna utrymda. Rökdykare lokaliserar primärbrandplatsen och konstaterar att det ej finns behov av ytterligare släckinsats. Lokalerna ventileras från brandgaser och de skadade elkomponenterna avlägsnas från lokalen.

## Undersökningen

Undersökningen inleds den 10 januari kl 10.00. Elingenjör Curt Ekvall, Fastighetskontoret Gislaveds Kommun redogör för sina iakttagelser i samband med branden. Primärbrandplatsen kan fastställas till ett apparatskåp av trä vilket är placerat i Cocktailbaren som finns i anslutning till dansrestaurangen. Apparatskåpet är monterat på en vägg av skiktlimmat trä. Över skåpet finns en torkpapperautomat av plast och en elektrisk armatur modell "saftblandare".

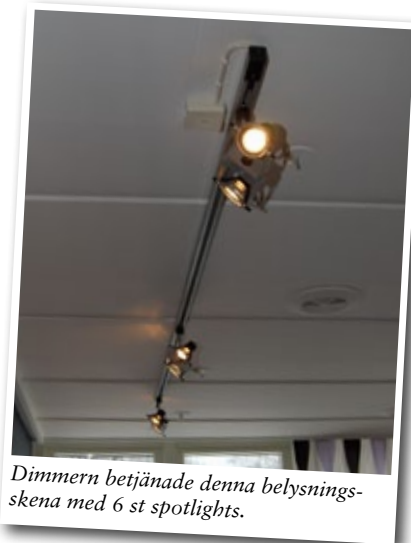


Apparatskåpets placering i cocktailbaren

Apparatskåpet utgör plats för 10 stycken dimmers, 2 stycken nödströmbrytare samt 2 stycken övriga strömbrytare.



Dimmer A:s placering i apparatskåpet. Fotot är taget efter återställning av skåpet.



Dimmern betjänade denna belysnings-skena med 6 st spotlights.

Startföremålet kan fastställas till en dimmer (A) som suttit monterad i apparatskåpet. Dimmern betjänar en takmonterad ljusramp i restaurangen. Ljusrampen är utrustad med

3 st armaturer vilka var och en försörjer 2 stycken halogenlampor. Detta betyder att 6 stycken halogenlampor á 50 W (tot 300 W) regleras av samma dimmer.

Dimmern är av fabrikat ELCO 300GLEu. Maximalt effektuttag med belastning av 230 V halogenlampor anges till 250 W. Tillverkaren anger dock att effektbelastningen skall reduceras vid temperaturer över det normala (+ 250C). Man anger även att reduktion av effektuttag skall ske på samtliga dimmers om fler än två sådana monteras i samma apparatlåda.

Brandskadorna är koncentrerade till kopplingsplinten för kardelernas anslutning i dimmern. En av ledarna saknas och kretskortet är delvis bortbränt. Branden har spridits till skyddsskåpan av plast som smält och brunnit. Sekundärt har brand spridits till apparatlådans front av trä innan brandförloppet avbrutits.

## Slutsatser

Med ledning av brandskadorna kan man med fastställa att

fortsättnings på sid. 7

branden orsakats av värmeutveckling vid fasledarens anslutning i dimmer A. Värmen har utvecklat brand i komponenterna och sekundärt spridits till skyddshölje av plast och apparatskåp av trä (spånplatta). Apparatskåpet är monterat på en vägg med yttskikt av trä. Branden har med stor sannolikhet uppstått på grund av att dimmern över-belastats. Slutsatsen grundas på följande iakttagelser:

- 14 dimmers och strömbrytare är monterade i samma apparatskåp vilket torde innebära förhöjd temperatur i skåpet.
- Apparatskåpet saknar ventilation.
- Apparatskåpet är av trä.
- Ljusrampens armaturer förbrukar 300W.
- Dimmern får belastas med max 250W.

### Spridningsrisk

Vid utebliven släckinsats hade brand-

den med stor sannolikhet spridits till intilliggande träkonstruktioner. Vid sådan spridning fanns en överhängande fara för att byggnaden brunnit ner till grunden. Fara för omfattande förstörelse har förelegat. Fara för människors liv och hälsa har förelegat.

### Förslag

Utför elsanering i anläggningen. Apparatskåpet bör bytas till ett dito av godkänd typ. Strömställare /dimmers får ej belastas med högre effekt än vad tillverkaren anger i sina anvisningar. För att säkerställa tidig upptäckt av brand bör man installera ett automatiskt vidarekopplat brandlarm.

### Åtgärder

Rapport tillsänds MSB, Gislaveds kommun samt Räddningstjänsten.

### Erfarenheter

Installation av strömbrytare/dimmers har skett utan att man tycks ha tagit hänsyn till leverantörens föreskrifter. Brandtillbudet är ett exempel på hur flera samverkande faktorer kan ge upphov till brand.

Personer som vistades i byggnaden har ingripit på ett förtjänstfullt sätt. Tack vare att branden tidigt lokaliserades och släcktes kunde skadorna begränsas till ett minimum.

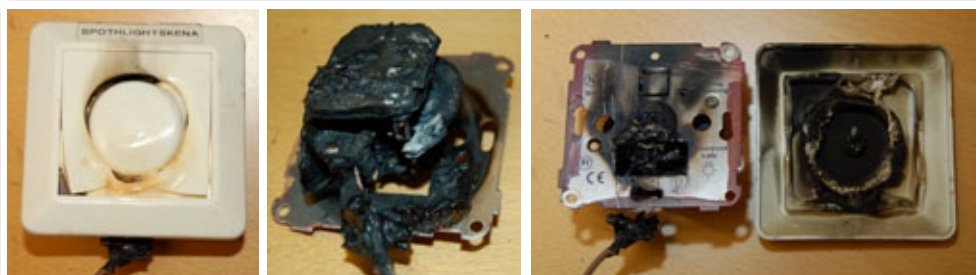
En eloge skall även ges till brandpersonalen som säkerställde att platsen fotodokumenterades samt att elkomponenterna togs tillvara. Därigenom möjliggjordes en brandutredning som kunde påvisa de brister som var upphov till branden.

**GERT LÖNNQVIST**

BRANDMÄSTARE OCH

BRANDUTREDARE

VÄRNAMO KOMMUN



Dimmer A efter branden. Bild 1. Dimmers front av plast. Bild 2. Brandskadorna är koncentrerade till kopplingsplinten för kardelarnas anslutning i dimmern. En av ledarna saknas och kretskorten är delvis bortbränd. Bild 3. Dimmers frontside.

### Inre befäl - IB

Nuvarande SOL i Jönköping har sedan maj blivit Inre befäl, IB. Tjänsten kommer att bemannas av åtta personer som kombinerar detta med sin tjänst som insatsledare eller brandingenjör. IB kommer till en början vara en gemensam funktion för Jönköping, Habo, Mullsjö, Vaggeryd, Vetlanda och Nässjö kommuner. IB är ett treårigt projekt som på sikt förhoppningsvis kommer att bli permanent. Vår förhoppning är att alla länets kommuner så småningom kommer att ansluta sig till IB. Inre befäl kommer även att stödja RCB för RaddSam F.

Bemanningen kommer från såväl Jönköping, Vaggeryd som Högländets räddningstjänstförbund.

Tommy Broholm som är en av de som jobbar som inre befäl. Han berättar att IB ska vara extra stöd till räddningsstyrkan och RCB. De kan bland annat ta fram insatsplaner, flytta om resurser, skriva larmrapporter, se till att små anlagda bränder dokumenteras och ge goda råd vid olika händelser. Högländets räddningstjänstförbund upplever att de hittills fått bra hjälp från IB. Det blir en extra resurs som kan hjälpa till med saker som inte alltid är så enkla att lösa ute på en skadepplats. Än så länge provar man sig fram lite för att så småningom hitta den perfekta kostymen.



Tommy Broholm - IB

### Kontaktuppgifter Inre befäl

Inre Befäl-IB på nummer 036-105672

#### E-post

inrebefal@jonkoping.se  
IB kommer att bevaka denna adress mellan kl. 07.00-22.00.

#### Vid larm

IB kommer vid larm på tilldelad talgrupp att passa Rakel på zenit-arbetsplatsen.

#### Rakelnummer

Anropsnummer till IB vid larm är 243-8000.

IB kommer tills vidare att bära rakel 243-8008 för individsamtal.

#### Mediekontakt

Nytt nummer för media kommer att bli 036- 105659 och detta nummer kommer att besvaras av IB.

# Kontaminering av personal

En rutin är framtagen som beskriver en miniminivå i arbetssätt och åtgärder avseende risken för att bli kontaminerad av (smittad, komma i kontakt med) farliga ämnen. Rutinen fastslogs vid räddningschefsmötet i april 2012.

Rutinen är tänkt som ett stöd i bedömningarna avseende hur man bör agera samt vilka lämpliga åtgärder som kan vidtas.

*Rutinen i sin helhet finns utlagd på Rädd-Sam F:S hemsida.*

## Bakgrund till rutinen

Behovet av gemensamma rutiner för hur riskerna för kontaminering av farliga ämnen vid insats samt stationsarbete skall hanteras har ökat. I juli 2011 genomfördes ett seminarie i länet där Ned Carter från SKL (Sveriges kommuner och landsting) deltog. Ned Carter har varit SKL:s representant i projektet "Friska brandmän". Friska brandmän-projektet har haft fokus på kläder och utrustning. Forskningsläget inom området är fortfarande bristfälligt.

Vid bränder bildas ett otal giftiga ämnen och föreningar. Vad som bildas beror på vilka material som brinner. Partiklar från epoxiplaster, kolfibrer, mineralullsisolering, polyuretanskum med mera innebär stora risker som varken syns eller känns. Isocyanater bildas vid de flesta bränder. Isocyanater kan framkalla allergier, luftrörsbesvär och cancer.

## Ansvar

Vi har alla som arbetstagare ett stort eget ansvar att minimera sin exponering för farliga ämnen. Samtidigt har arbetsgivaren ansvar för att erbjuda skyddsutrustning samt utbildning kring hur man som brandman kan minimera sin exponering för farliga ämnen.

## Arbetssätt och riskbedömning

Generellt kan sägas att det är den samlade effekten av exponeringen och inte det enskilda fallet som är intressant. Frekvens och exponering är avgörande – hur ofta utsätts en en-

skild brandman? Framgångsfaktorn är att minimera exponeringen över tid. A och O är att arbeta med riskbedömning och riskminimering på individnivå.

**Vi får inte ha mer bråttom vid en insats än att vi hinner använda den skyddsutrustning som krävs.**

En viktig form av riskminimering vid den enskilda insatsen eller arbetsmomentet är att minska antalet personer som exponeras samt hur länge de exponeras.

## När exponeras man?

1. I brand/olyckskeendet
2. Vid efterarbete (eftersläckning, utredning etc)
3. Vid sanering
4. Vid hantering/återställning av kontaminerat material, kläder och utrustning.

## Hur sker exponeringen?

- Inandning
- Hudupptag
- Oralt (Nedsväljning)

## Åtgärder

Här följer ett antal åtgärder som påverkar hur kontamineringen av brandpersonal och utrustning som används vid brandsläckning kan minimeras.

## Insats samt övning:

- All personal ska använda utrustning enligt den skyddsnivå som är beslutad.

- Undvik exponering i möjligaste mån, tillse att man till exempel arbetar med vinden i ryggen om så är möjligt.

- Filtermask (klass ABEK2 P3) ska användas vid eftersläckning eller annat arbete vid brandplats där det ej krävs tryckluftsapparat men där personalen fortfarande utsätts för rökgaser. Viktigt att göra en riskbedömning/mäta halten av kolmonoxid i luften.

- Rökdykarledare ska enligt Räddsam F:s rökdykarinstruktion bära tryckluftsapparat om han befinner sig farlig miljö. Att som rökdykarledare befinna sig i gränsen till områden med farlig miljö med enbart hängande andningsmask är inte OK. Andningsmask ska bäras påtagen i dessa situationer.

- Bränder i fordon, skogsbränder och andra utvändiga bränder genererar stora mängder brand- och rökgaser. Dessa brand- och rökgaser kan innehålla stora mängder dioxiner. Det är viktigt att personalen håller en adekvat skyddsnivå vid denna typ av insatser och inte underskattar riskerna. Halvmask med partikelfilter (P3) kan vara ett alternativ vid till exempel skogsbränder.

- Vid all förbränning bildas CO, så även i förbränningsmotorer. Motorsågar, elverk, ppv-fläktar o.d. kan därför skapa en hel del problem. Sörj för god ventilation om ni tvingas att använda sådana inomhus. För att minska CO-halten i områden där personer vistas nära förbränningsmotor-drivna maskiner kan det vara lämpligt att använda avgasslangar.

- Innan personalen hanterar snus eller äter mat ska händerna tvättas med tvål och vatten. Den mängd farliga ämnen som finns på otvättade händer ska inte underskattas. Tillgång till tvål ska finnas på varje räddningsenhet.

- Vid misstanke om att någon har blivit rökgasförgiftad ska om möjligt behandling med syrgas påbörjas direkt på olycksplatsen.

- Det är lämpligt att den personal vars larmkläder exponerats för tät brandrök vid en insats förvarar sina larmställ i plasticsäckar under hemfärden. Om nytt larm inträffar under hemfärd kan larmställen tas på och användas igen.

- All materiel som bedöms ha utsatts för tät rök bör grovsaneras direkt på

fortsättnings på sid. 9





olycksplatsen innan den lastas in i bilarna igen.

#### Stationsarbete:

- Vid arbete med ej rengjord brandmateriel som till exempel andningskydd och slang ska halvmask med partikelfilter samt handskar användas.

- Larmställ ska tvättas när de har blivit kraftigt nedsmutsade av sot eller andra rester från en insats. Detta gäller även andra kläder som avger en kraftig brand-/rökdoft.

Detta är speciellt viktigt när kläderna har utsatts för brand med stor andel plastmaterial. Behovet av tvätt avgörs från fall till fall med beaktan att det inte bara är brand i byggnad som genererar giftiga ämnen och föroreningar. Även till exempel fordonsbrän-

der, containerbränder och upplagsbränder kan göra detta.

Den som under längre tid arbetat med skydds nivåerna tryckluftsapparater alternativt skyddsmask bör alltid överväga tvätt av larmställ.

- Det är lämpligt att personalen har tillgång till rena reservställ för utbyte, detta kan hanteras till exempel via en stationsomgång av extraställ eller lån av annan personals larmställ.

- Rutiner för kontroll av luftfilter i fordonens klimatanläggningar bör lagras fast. Kontroller/byte bör ske med kortare intervaller än idag. Skälet är att brandbilarna ofta exponeras för egna avgaser och brandrök.

#### Sammanfattningsvis

- Bedöm vilka risker som finns för stunden.

- Använd den skyddsutrustning som beslutats om på den enskilda insatsen, arbetsmomentet.

- Påminn varandra om att använda skyddsutrustningen.

- Minska tiden ni exponerar er för farliga ämnen.

- Var noggrann med den personliga hygien.

**Alltså:  
Riskbedöm och riskminimera**

FREDRIK BJÖRNBERG

BRANDINGENJÖR

VAGGERYDS KOMMUN

SAMORDNARE OPERATIVA FRÅGOR RÄDDSAM F

# Skogsbrandflyg och eldningsförbud

## Skogsbrandflygbevakning

2012 är det KSAK genom flygklubbar i Eksjö, Jönköping och Falköping som flyger skogsbrandflyget över Jönköpings Län. Länet är uppdelat på två slingor som flygs var för sig.

### Den östra slingan

Den östra slingan flygs 11.45 - 13.45 och går över Vetlanda, Sävsjö, Gränna och Tranås.

### Den västra slingan

Den västra slingan flygs vid 16.30 - 18.30 och går över Värnamo, Mullsjö, Ulricehamn och Smålandsstenar. Därutöver finns det slingor i södra Sverige som kompletterar varandra både geografiskt och tidsmässigt.

I Jönköpings län och Ydre kommun är det Brandingenjör i beredskap region syd som gör bedömningen när bevakning med flyg ska ske.

Vid en händelse där skogsbrandflyget deltar, så fås besked via SOS vilket anropsnummer och sambandssätt skogsbrandflyget nås på.

### RAKEL-grupper

Standard RAKEL-talgrupp för skogsbrandflyget är Jönk-Blå-5. Men på grund av olika skäl, så nås flyg från Eksjö och Jönköping på analog radio kanal 37 medan flyg från Falköping nås på RAKEL-talgrupp Jönk-Blå-5. Information kommer när det endast är RAKEL som gäller för kommunikation med skogsbrandflyget.

I det fall räddningsledaren önskar få upp skogsbrandflyget vid rekognosering vid en skogsbrand, ska sökning ske via SOS Alarm.

Det är staten som står för kostnaden för förebyggande bevakning, medan respektive kommun står för flygning i samband med en inträffad skogsbrand.



## Eldningsförbud

Länsstyrelsen (och kommunerna) har rätt att utfärda eldningsförbud inom sina respektive områden.

Liksom tidigare år gör brandingenjör i beredskap region syd en bedömning utifrån, bland annat, brandriskkartorna på MSB:s alternativt SMHI:s hemsidor om eldningsförbud ska utlysas och i vilket område det i så fall ska ske.

Endast länsstyrelsen och lokal räddningschef, eller motsvarande, har rätt att medge lokalt undantag från eldningsförbudet. Detta ska ske efter särskild bedömning.

PÅR LILJEKVIST

BRANDINGENJÖR

VÄRNAMO KOMMUN



# Värderingar för RäddSam F i praktisk tillämpning

Inom RäddSam F har vi haft gemensamma värderingar sedan några år. Dessa finns att läsa på [www.raddsamf.com](http://www.raddsamf.com). Till dessa värderingar har vi nu antagit en rutin hur vi skall tillämpa dessa i praktiskt arbete. Dessa finns i sin helhet på hemsidan.

Här följer ett sammandrag:

## Allmänt

- Ett nekande beslut om insats, det vill säga att vi bedömer att räddningstjänsten inte skall göra någon insats skall alltid snarast förankras hos lokal räddnings/stf räddningschef eller berörd brandingenjörsberedskap.

## Bränder

- Röklukt i byggnad skall alltid undersökas.

- Lämna aldrig en byggnad utan att hitta orsaken till röklukt, om orsaken inte går att finna skall berörd brandingenjörsberedskap kontaktas före beslut om att avbryta insatsen.

- Alla lägenheter i en trappuppgång med röklukt skall genomsökas genom dörrknackning, utvändigt kontroll med hjälp av höjdfordon, undertrycksventilation av trapphus eller genom huvudnyckel från fastighetsägare. Om inte detta lyckas eller om en lägenhet inte kan kontrolleras från utsidan och det fortfarande finns misstanke om brand eller rökutveckling skall vi ta oss in med kapning eller låssmed. Efteråt skall låsning ske och fastighetsägare tillkallas.

- Vid brand i ett startföremål (spisfläkt, TV, säng etc) skall hela startföremålet efter släckning lämpas ut för att eliminera risken för återantändning. Observera att polisens tekniker kan behöva tillkallas eller konsulteras innan lämpning sker. Om inte detta är möjligt och branden kan ha påverkat golv, väggar eller tak, skall bevakning ske i minst sex timmar. Vid brand

nattetid skall alltid bevakning ske tills nästkommande dag. En brandplats i byggnad skall aldrig lämnas inför en natt.

- Vid brand i trossbotten eller misstanke om brand i trossbotten skall bevakning ske i minst 24 timmar. Bevakning sker normalt med personal på plats, men kan i slutskedet efter bedömning ske genom punktbevakning.

- Vid skorstensbrand skall särskild instruktion för skorstensbrand följas. Den innebär bland annat att skorstenen skall bevakas till dess att yttertemperaturen på murstocken har kulminerat och svalnat av till maximalt 50 grader, dock minst tre timmar samt en punktbevakning efter sex timmar.

## Räddning

- Väghållare (kommun eller trafikverket) skall alltid informeras efter olyckor då trafikmärken eller andra anordningar intill vägen har skadats.

## Miljö

- Vid utsläpp av oljor eller kemikalier skall vi alltid vidta lämpliga åtgärder för att begränsa utflödet, ta omhand utläkta ämnen och frysa skadeutvecklingen samt tillse att berört miljökontor eller liknade informeras och miljö RVR-ledare kallas till platsen.

## Kommunal ledning och krisstöd

- Räddningstjänsten skall alltid tillse att drabbade erhåller det stöd som är nödvändigt. Detta kan ske genom personligt engagemang under och efter insatsen samt genom att följa rutiner för krisstöd i berörd kommun. Rutinerna för detta kan variera mellan kommunerna varför det är viktigt att följa respektive kommuns rutiner för krisstöd.

- Kommunala förvaltningar skall stödjas så långt möjligt även med andra uppgifter än räddningstjänst.

Vi skall se oss som en del i en större familj eller koncern. Exempel på detta kan vara dricksvattenförsörjning, vattenspumpning, krisstöd, bevakning efter brand eller annat. Sådana övervägningar och bedömningar skall normalt lyftas till räddningschef/stf alternativt berörd brandingenjörsberedskap för beslut.

## Massmedia

- Vid räddningsinsatser skall högsta befäl på platsen alternativt RCB svara för medieinformation på uppdrag av lokalräddningschef. Övriga befäl och brandmän bör endast yttra sig om sin egen uppgift i insatsen och skall i övrigt hänvisa till högsta befäl på platsen.

GÖRAN MELIN  
BRANDINGENJÖR  
JÖNKÖPINGS KOMMUN

## Medical Card

Varje år dödas och skadas ett antal motorcyklister. Många åker ensam och en del har sjukdomar, allergier osv. Trafikverket har i skriften "Gemensam strategi för ökad MC- och mopedsäkerhet" visat att 4 liv kan sparas per år inom detta område.

Därför har SMC - Sveriges Motorcyklister startat initiativet Medical Card. SMC har delat ut klistermärke att fästa bak på hjälmen till alla medlemmar samt ett Medical Card att lägga i hjälmen mellan skal och stoppning. Syftet med SMC:s projekt Medical Card är att snabba på medicinsk diagnostik som ligger till grund för fortsatt vård och behandling. Snabba åtgärder och operationer kan minska antalet dödade och skadade efter trafikolyckor.



# Insats på villabrand i Värnamo

Räddningstjänsten får larm om brand- och rökutveckling i en villa utanför Bor. Vid framkomsten är villan helt rökfylld.

## Insatsen

Brandstyrkor från Bor och Värnamo larmas kl 18:07 om brand- och rökutveckling i villa. Totalt larmas 12 man ut inklusive räddningsledning.

Villan är en 1½-plans villa byggd 1977. Villan är uppförd med regels-tomme av trä med ytskikt på gips. Isolering utgörs av mineralull. Yttre väggbeklädnad är utförd av stående träpanel.

Brandstyrkan från Bor anländer först och får besked att villan är tom på personer. Styrkeledaren konstaterar att hela huset är rökfylldt och alla fönster är hela. Han ser en mindre brand i köket och det väljer ut rök från takfot och ventilation. Detta lämnar han i sin lägesrapport.

Styrkeledaren beslutar om ett angrepp utifrån genom en fönsterkarm med hjälp av skärsläckaren. Detta ger tydlig effekt på branden. Styrkan från Värnamo påbörjar rökdykarinsats via ytterdörren. Rökdykarna finner branden på köksbänken och i ett överskåp. Den branden släcks snabbt. Under tiden begärs förstärkning från Rydaholm.

Då rökutvecklingen fortsätter, görs bedömningen att det även brinner i bjälklaget. Detta bekräftas också av utvändigt scanning med värmekamera. Därför görs ett skärsläckarangrepp via takfoten uppåt i bjälklaget samtidigt som rökdykarna

påbörjar friläggning av regler och träpanel inne i köket. Efter friläggningen påbörjas också invändig släckning via en "kattvind". Med hjälp av rökdykarnas värmekamera konstateras brand i bjälklaget inne på en toalett. Ett strålrörspett med förhöjt lågtryck sticks genom bjälklaget. I och med släckangreppen i bjälklaget avtar rökutvecklingen märkbart och röken skiftar färg till att bli ljusare.

Parallellt med släckningen ventileras villan. Vid dessa kombinerade uppdrag samordnar insatsledaren rökdykarinsatsen med skärsläckarin-satsen dels för att inte utsätta rökdykarna för skärsläckarstrålen och dels för att få effekt på insatsen.

## Brandorsaksutredning

Hela villan är rökskadad med mest skador i köksdelen. Det är också i köksdelen kring ett överskåp det finns faktiska brandskador. I övriga delen av köket är det huvudsakligen kraftiga rökskador. I brandresterna finns också mer eller mindre brandpåverkade spotlights som varit placerade både under överskåpet och i skåpets överkant. Samtliga återfinns och det finns inga direkta brandskador på dessa. Innanför den öppna hyllan fäst på träpanel finns diverse eluttag. Träpanelen påvisar kraftig förkolning.

Primärbrandplats fastställs med ledning av brandbilden till området innanför den öppna hyllans nedre del. Med hänsyn till brandskadorna bedöms branden ha börjat i elustrustningen i mellanrummet mellan träpanelen och gipsskivan bakom hyllplanen.

## Erfarenheter

Isolering av obrännbart material fördröjer, av förklarliga skäl, ett brandförlopp.

Att använda gipsskivor vid byggnation minimerar märkbart risken för snabba brandförlopp.

En god tidig lägesrapport ger goda förutsättningar för den fortsatta insatsen.

Skärsläckaren är en god resurs att angripa bränder i slutna utrymmen. Skärsläckaren kan möjliggöra ett snabbt angrepp så att miljön för rökdykaren förbättras.

En punktering av ett dolt utrymme och släckning av den innevarande branden gör också att man vinner tid för friläggning.

Värmekameran möjliggör dels för befälet att snabbt konstatera var det finns förhöjd värme (läs brand) och dels för rökdykarna att man snabbt finner dolda bränder/glöd-härdar. Detta medför i sin tur att man inte behöver riva lika mycket i byggnaden som förr.

Kunskapen att kunna kombinera olika metoder såsom värmekamera – skärsläckare respektive värmekamera – strålrörspett är viktig för att kunna göra rätta bedömningar.

PÅR LILJEKVIST

STF RÄDDNINGSCHEF

VÄRNAMO KOMMUN



Angrepp med skärsläckaren utifrån. Kvar syns bara några små bål.



Här ser man nyttan med gips i taket. Inledningsvis har man lokaliserat branden i bjälklaget med hjälp av en värmekamera och därefter skjutit genom innertaket med skärsläckaren. Därefter har styrkan haft god tid på sig att plocka ner innertaket.

# Nya rutiner vid vattenlivräddning

Vid vattenlivräddning finns två personer med olika funktioner. Ytlivräddare och fridykare. Skillnaden mellan ytlivräddare och fridykare är att du som fridykare får bryta vattenytan och utföra andhållen neddykning till maximalt 4 meters djup efter särskilt utförd riskbedömning. Ytlivräddare får enbart livrädda personer som går att undsätta från ytan.

För RäddsamF har det nu tagits fram förslag på nya instruktioner och rutiner vid vattenlivräddning. Förhoppningarna är att F län framöver ska kunna arbeta med denna instruktion som utgångspunkt vid all typ av vattenlivräddning, såväl ytlivräddning som fridykning.

Tanken med instruktionen är att finna gemensamma arbetssätt/metoder men också skapa ett system för bättre kompetensspridning inom RäddsamF.

## Utbildning av instruktörer

Ett första steg i kompetensspridningen är att vi under ett par tillfällen har utbildat cirka 25 stycken nya ytlivräddarinstruktörer som har till uppgift att utbilda och bedriva övningsverksamhet för personalen på sina räddningstjänster i länet.

Förhoppningarna är att genom detta arbete kunna få en högre lägstanivå vad gäller vattenlivräddning och ge all personal inom räddningstjänsten den utbildning de behöver för att kunna göra en snabb, säker och kvalificerad första insats.

Under hösten kommer det komma fler utbildningstillfällen för ytlivräddarinstruktörer. Längre fram kommer även utbildningstillfällen till fridykarinstruktör.

För information om när och var dessa kommer att hållas, samt för att anmäla sig så är det RäddsamF:s hemsida som gäller.

Gruppen som har jobbat med detta består i dagsläget av tre personer. Det är Jan Karlsson från HRF, Joakim Bladh från Räddningstjänsten Gislaved-Gnosjö samt Michael Isaksson, Räddningstjänsten Jönköping.

**MICHAEL ISAKSSON**

BRANDMAN OCH INSTRUKTÖR  
JÖNKÖPINGS KOMMUN

## Tidigare "Plankor" finns på RäddSam F:s hemsida



De Räddningsplaner som utkommit tidigare finns samlade på RäddSam F:s hemsida, [www.raddsamf.com](http://www.raddsamf.com). Du hittar dem i menyn till vänster under rubriken "Räddningsplanen".

Är du intresserad av att få  
Räddningsplanen via e-post och  
inte är anställd inom RäddSam F?

Skicka då din e-postadress till  
[raddning@jonkoping.se](mailto:raddning@jonkoping.se)

Har du inte e-post kan du höra av  
dig till Cornelia Dickér på  
036-10 58 94, så skickar vi ett  
utskrivet exemplar av tidningen.

Du som är anställd inom RäddSam F  
(räddningstjänster och SOS Alarm i  
Jönköpings län) får Räddningsplan-  
en via den e-postadress som du  
angivit till din arbetsgivare.

Räddningsplanen ges ut tre num-  
mer per år: februari, juni, oktober.

### Räddningsplanen

ges ut av RäddSam F

### Ansvarig utgivare

Göran Melin  
[goran.melin@jonkoping.se](mailto:goran.melin@jonkoping.se)

### Redaktör

Sofia Merkert

### Redaktionskommitté

RäddSam F-kontoret

### RäddSam F

Kansli på Höglandets  
räddningstjänstförbund

### Postadress

Höglandets räddningstjänstförbund  
571 80 Nässjö

### Webbplats

[www.raddsamf.com](http://www.raddsamf.com)

### Telefon

0383-46 77 00

### E-post

[hoglandet@raddningstjansten.com](mailto:hoglandet@raddningstjansten.com)

